



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/31/2009

REAKCJE NA KRYZYS GOSPODARCZY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2009

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

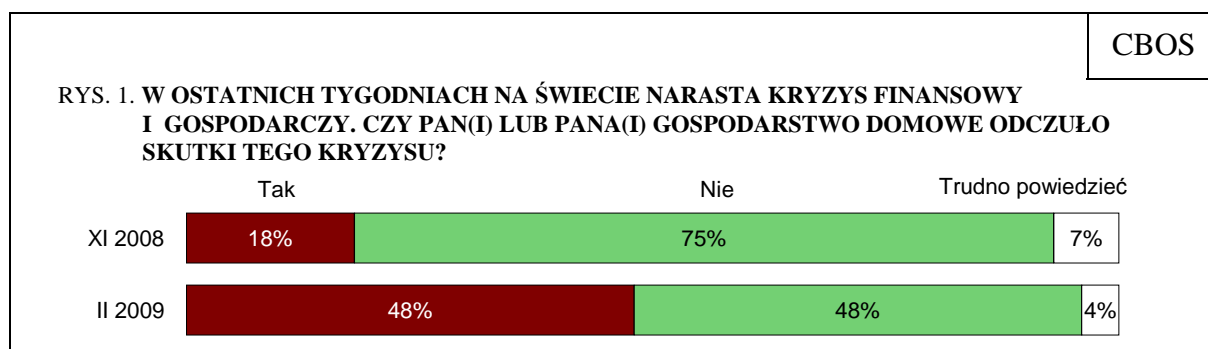


Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

Polacy uświadomili sobie wagę światowego kryzysu gospodarczego, zaczęli się też obawiać o skutki, jakie może on mieć dla naszego kraju. Jeszcze w styczniu nastroje społeczne były dobre, jednak ostatnie tygodnie przyniosły wyraźne ich pogorszenie. W lutym¹ pogorszyły się zarówno ogólne oceny dotyczące bieżącej sytuacji w kraju, jak i opinie o stanie gospodarki. Wyraźnie więcej niż w styczniu jest pesymistów, jeśli chodzi o perspektywy gospodarcze na najbliższy rok². Choć najprawdopodobniej podstawową przyczyną spadku nastrojów jest rozpowszechnienie się wiedzy o spowolnieniu gospodarczym w Polsce i na świecie oraz związanych z tym konsekwencjach, a nie zmiana sytuacji bytowej, jednak można już zauważyć odczuwanie skutków w wymiarze indywidualnym.

ODCZUWANE I PRZEWIDYWANE SKUTKI KRYZYSU

Od ostatniego sondażu wyraźnie przybyło badanych deklarujących, że odczuli już skutki światowego kryzysu finansowego i gospodarczego. Obecnie blisko połowa ankietowanych (48%) twierdzi, że już odczuła jego konsekwencje, podczas gdy trzy miesiące temu mówiło tak jedynie 18% respondentów³.



¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (225) zrealizowano w dniach 5–11 lutego 2009 roku na liczącej 1048 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w lutym”, luty 2009.

³ Zob. komunikat CBOS „Reakcje na kryzys finansowy”, grudzień 2008.

Najczęściej wskazywanym skutkiem kryzysu jest ograniczenie możliwości zarobkowania i związany z tym spadek dochodów (24% ogółu dorosłych). W ciągu ostatnich trzech miesięcy czterokrotnie zwiększyła się liczebność osób dostrzegających to zjawisko. Spośród grup społeczno-zawodowych szczególnie narażeni są rolnicy – większość z nich zauważyła spadek swoich dochodów. Bardzo częste deklaracje zmniejszenia możliwości zarobkowania zanotowaliśmy też u bezrobotnych. Być może przewidują oni, że nowa, złożona sytuacja na rynku pracy utrudni im znalezienie stałego zatrudnienia i zmniejszy możliwości pracy dorywczej. Dwie piąte spośród pracowników stwierdzających ograniczenie możliwości zarobkowania pracuje w zakładach, które już odczuły skutki kryzysu.

Drugim co do częstości wskazywania skutkiem kryzysu jest obniżenie wartości majątku, np. akcji, jednostek udziałowych funduszu inwestycyjnego (11% ogółu). W porównaniu z listopadem 2008 roku jest to niemal trzykrotny wzrost.

Tabela 1

Jakie były to skutki? Czy:	Odpowiedzi twierdzące			
	XI 2008		II 2009	
	ogółu respondentów	tych, którzy odczuli skutki kryzysu (N=186)	ogółu respondentów	tych, którzy odczuli skutki kryzysu (N=507)
	w procentach			
– ograniczyły się Pana(i) możliwości zarobkowania, spadły Pana(i) dochody	6	33	24	50
– spadła wartość Pana(i) majątku (np. akcji, jednostek udziałowych funduszu inwestycyjnego)	4	24	11	23
– zwiększyła się rata kredytu, który Pan(i) spłaca	5	31	8	16
– stracił(a) Pan(i) pracę	1,5	9	4	8
– odmówiono Panu(i) przyznania kredytu lub cofnięto już podjętą decyzję w tej sprawie	1,5	8	3	6
Inne skutki	2	15	14	28

Mniej zauważalne jest zwiększenie się rat kredytów do spłacenia, prawdopodobnie dlatego, że wzrosły przede wszystkim raty kredytów denominowanych w obcych walutach. Co dwunasty respondent (8%) zauważył wzrost płatności. Około 42% Polaków ma do spłacenia jakieś raty, pożyczki, długi lub kredyty⁴, więc mniej więcej jedna piąta kredytobiorców dostrzega zwiększenie obciążeń.

Co dwudziesty piąty respondent (4%) twierdzi, że w wyniku kryzysu stracił pracę. Bezrobocie co prawda ostatnio wzrosło, lecz nie w takim stopniu. Można przypuszczać, że

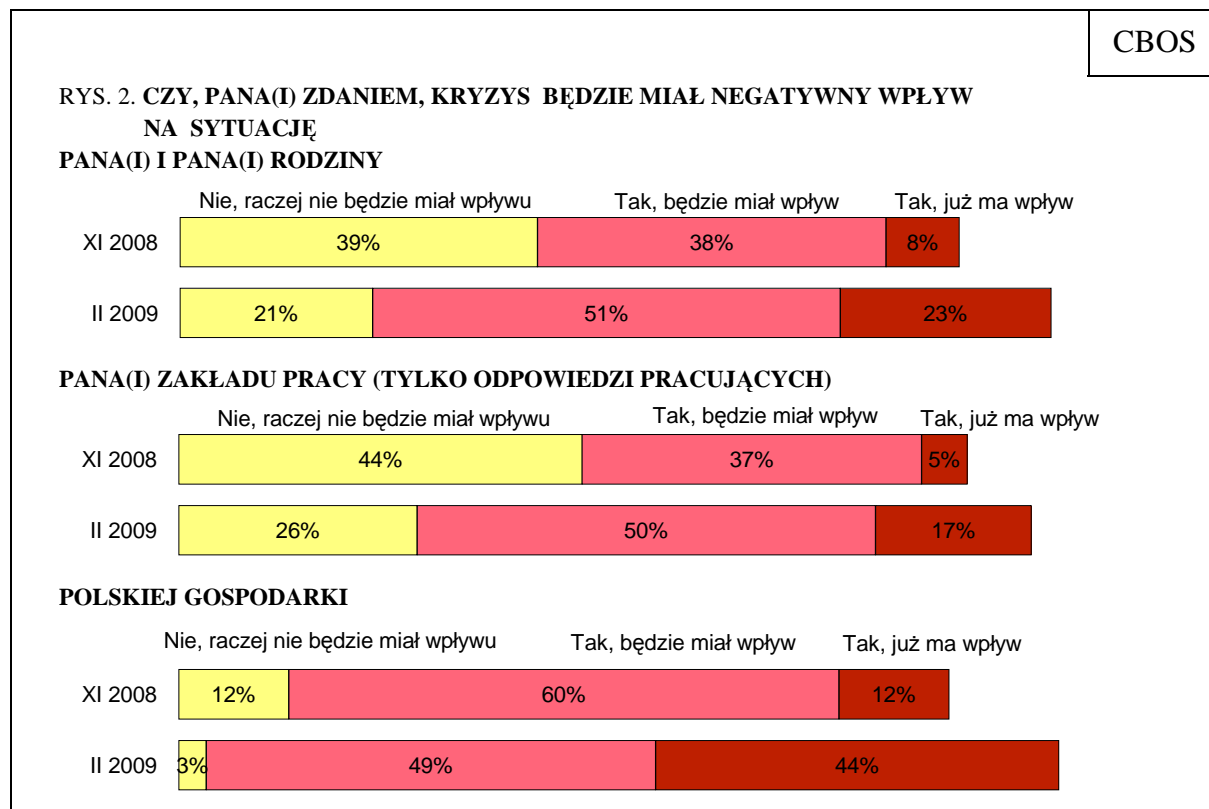
⁴ Zob. R. Boguszewski *Oszczędności i długi*, w: „Jak się nam żyje”, red. K. Zagórski, „Opinie i Diagnozy” nr 9, CBOS, Warszawa 2008.

bezrobotni deklarujący stratę pracy rozumieją „kryzys” w szerszej perspektywie – z ich punktu widzenia trwa on od dawna. Jednocześnie około jednej czwartej deklarujących utratę pracy to osoby zatrudnione, w większości w pełnym wymiarze czasu pracy. W ich przypadku chodzi prawdopodobnie o utratę możliwości dodatkowego zarobkowania.

Stosunkowo nieliczna, lecz dwukrotnie większa niż przed trzema miesiącami, jest grupa osób, którym odmówiono przyznania kredytu lub też cofnięto już podjętą decyzję kredytową. Szczególnie często przydarzyło się to osobom żyjącym w złej sytuacji materialnej.

Wśród innych skutków najczęściej wymieniano podwyżki cen i wzrost kosztów utrzymania, a więc zjawiska, które mogą, ale nie muszą mieć związku z globalnym kryzysem. Niektórzy mówili o konsekwencjach obniżenia wartości złotówki, takich jak np. wzrost kosztów podróży zagranicznych. Rolnicy wspominali o obniżeniu cen skupu produktów rolnych lub o wzroście kosztów produkcji.

Niemal wszyscy obawiają się, że kryzys będzie miał negatywny wpływ na gospodarkę Polski: 49% badanych sądzi, że jest to kwestia przyszłości, natomiast 44% uważa, iż skutki już teraz są widoczne. W listopadzie 2008 roku jedynie 12% dostrzeżało skutki kryzysu, zanotowaliśmy więc 32-punktowy wzrost.



Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Zdecydowana większość zatrudnionych obawia się, że ucierpi ich zakład pracy: co drugi (50%) sądzi, że kryzys będzie miał w przyszłości wpływ na sytuację zakładu, a 17% już teraz dostrzegło jego konsekwencje. Szczególnie często o negatywnych następstwach dla swojego gospodarstwa rolnego mówią rolnicy. W listopadzie ubiegłego roku największa grupa pracowników była nastawiona optymistycznie i sądziła, że ich zakładowi raczej nic nie grozi.

Zdecydowana większość ankietowanych jest zdania, że kryzys już ma lub będzie miał negatywny wpływ na sytuację ich lub ich rodzin. Warto zwrócić uwagę na rozbieżność między liczebnością badanych, którzy twierdzą, że oni sami lub gospodarstwo domowe odczuło skutki kryzysu (48%, rys. 1), a odsetkiem przekonanych, iż kryzys już ma wpływ na sytuację ich rodziny (23%, rys. 2). Około połowy ankietowanych deklarujących, że ich gospodarstwo domowe odczuło konsekwencje kryzysu, myśli o przyszłych negatywnych skutkach – twierdzą oni, że kryzys dopiero będzie miał wpływ. Odczuli oni jego skutki w ten sposób, że zdali sobie z niego sprawę i zaczęli się go obawiać.

Tabela 2

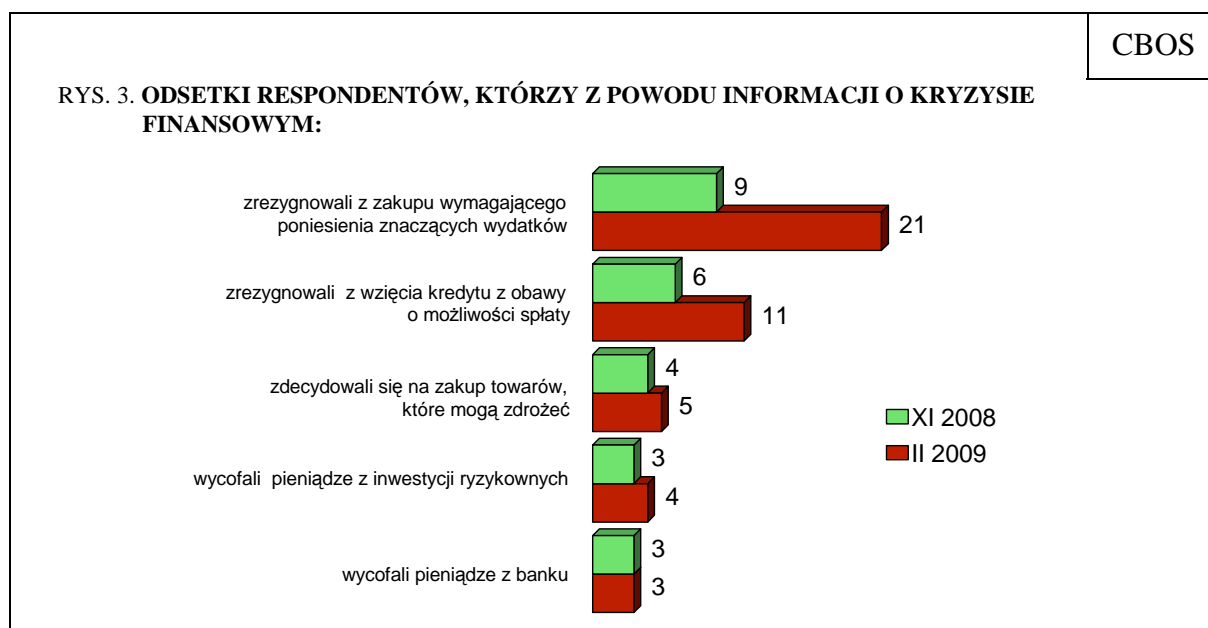
Czy, Pana(i) zdaniem, kryzys będzie miał negatywny wpływ na sytuację Pana(i) i Pana(i) rodziny?	Czy Pan(i) lub Pana(i) gospodarstwo domowe odczuło skutki kryzysu?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Nie, raczej nie będzie miał wpływu	5	37
Tak, będzie miał wpływ	49	52
Tak, już ma wpływ	44	2

DZIAŁANIA OBRONNE I PREWENCYJNE

Najczęściej deklarowaną strategią obronną jest w obecnej sytuacji ograniczanie wydatków. Co piąty respondent (21%) deklaruje, że z powodu doniesień o światowym kryzysie zrezygnował z zakupu wymagającego poniesienia znaczących wydatków. W ciągu ostatnich trzech miesięcy grupa ta zwiększyła się przeszło dwukrotnie. Im gorsze warunki materialne gospodarstwa domowego, tym częściej stosowano tę strategię zabezpieczenia się przed konsekwencjami kryzysu.

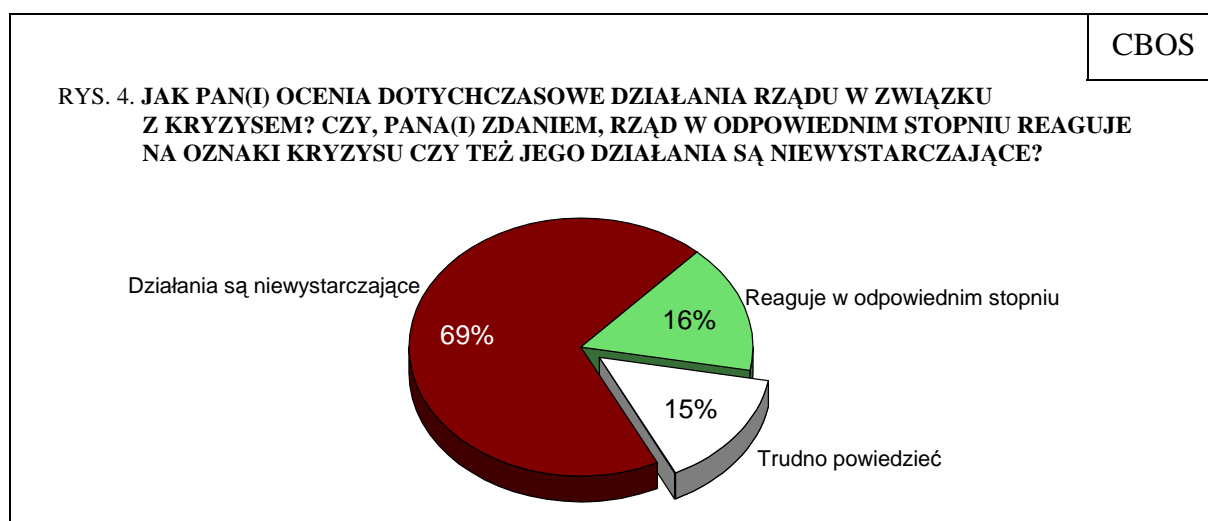
Co dziewiąty Polak (11%, blisko dwukrotny wzrost od listopada 2008) zrezygnował z wzięcia kredytu obawiając się, że nie będzie mógł go spłacić. Pozostałe działania wskazywano rzadziej i w porównaniu z sondażem listopadowym nie zyskały one w stopniu istotnym na popularności. Na zakup towarów, które mogą zdrożeć (na zapas, jako inwestycję),

zdecydował się co dwudziesty dorosły Polak (5%). Znikome grupy respondentów wycofały pieniądze z inwestycji ryzykownych (np. z giełdy – 4%) lub też z banku (3%).

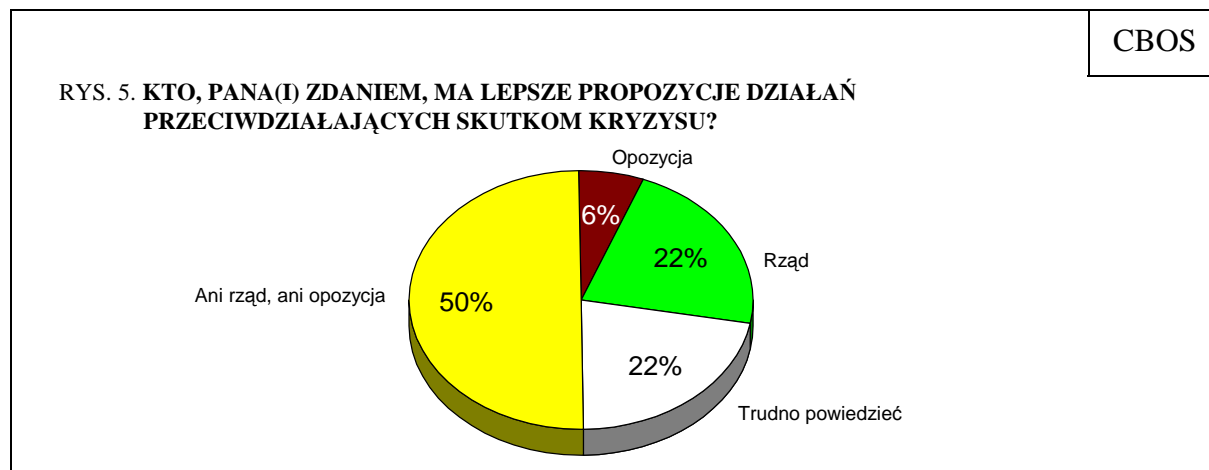


OCENA DZIAŁAŃ RZĄDU

Działania rządu w związku z kryzysem Polacy uważają za niewspółmierne do zagrożenia, jednak opozycja – ich zdaniem – nie zaprezentowała wiarygodnej alternatywy. Większość ankietowanych (69%) sądzi, że rząd w niewystarczającym stopniu reaguje na oznaki kryzysu, podczas gdy jedynie 16% uważa jego działania w tym względzie za wystarczające.



Na pytanie o to, kto ma lepsze propozycje działań przeciwdziałających kryzysowi, nieco więcej osób wskazuje rząd (22%) niż opozycję (6%), jednak co drugi respondent sądzi, że w tej sytuacji nie ma dobrych rozwiązań.



Zarówno wśród zwolenników gabinetu rządowego, jak i w grupie jego przeciwników oraz wśród deklarujących do niego stosunek obojętny przeważają opinie, że ani rząd, ani opozycja nie zaproponowali odpowiednich działań przeciwdziałających skutkom kryzysu, jednak popierający ten gabinet uważają tak rzadziej niż pozostali. Wśród zwolenników ekipy Donalda Tuska przekonanie o jej kompetencji w tej dziedzinie jest znacznie wyższe niż wśród pozostałych respondentów. Przeciwnicy urzędującego gabinetu nieco częściej za słuszne uważają recepty opozycji w tej sprawie.

Tabela 3

Kto ma lepsze propozycje działań przeciwdziałających skutkom kryzysu?	Stosunek do rządu		
	zwolennicy	obojętni	przeciwnicy
	w procentach		
Rząd	35	11	11
Opozycja	4	3	15
Ani rząd, ani opozycja	44	58	56
Trudno powiedzieć	17	28	17

Elektoraty partii koalicyjnych (PSL, PO) mają zdecydowanie większe niż inni respondenci zaufanie do polityki rządu w tej sprawie. Jeżeli chodzi o potencjalnych wyborców partii opozycyjnych, można zauważyć różnice między elektoratem SLD i PiS. Wyborcy SLD nie różnią się wiele w swoich opiniach od ogółu respondentów. Sympatycy PiS natomiast stosunkowo często przypisują opozycji kompetencje w tej dziedzinie. Trzeba jednak zaznaczyć, że także w tej grupie dominuje przekonanie o braku dobrych rozwiązań.

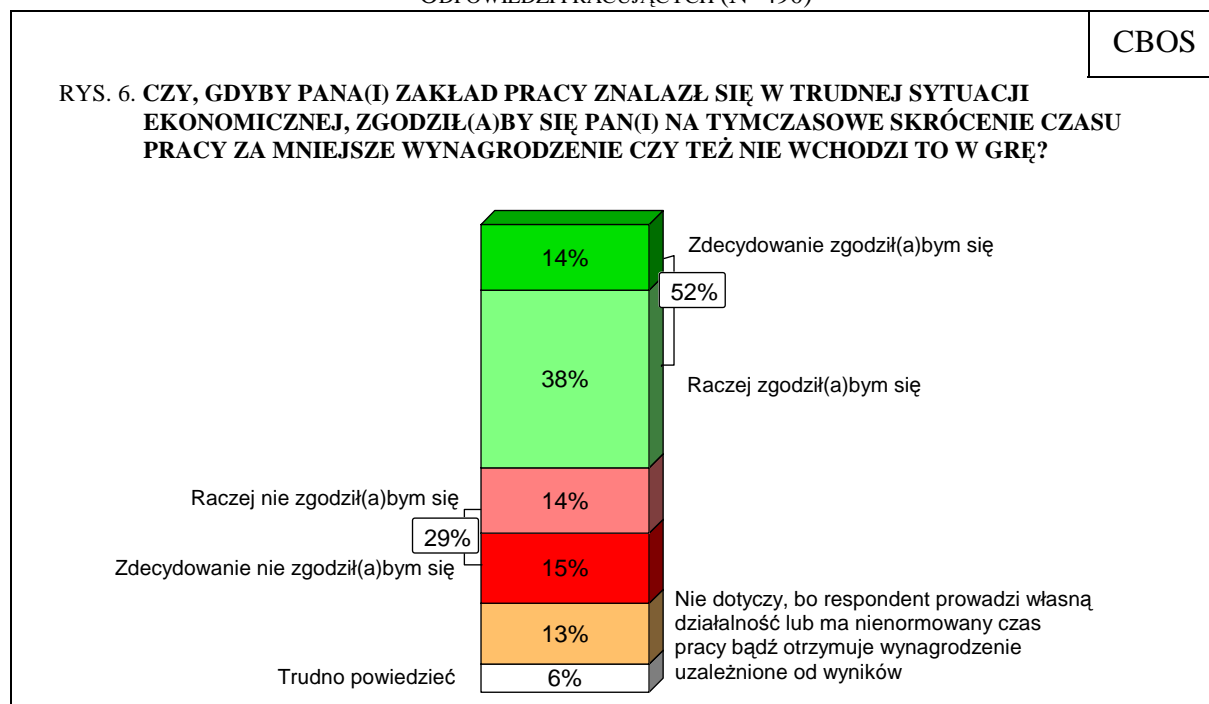
Tabela 4

Kto ma lepsze propozycje działań przeciwdziałających skutkom kryzysu?	Potencjalne elektoraty				
	PSL*	PO	SLD*	PiS	Niegłosujący
	w procentach				
Rząd	42	40	16	11	16
Opozycja	8	3	6	25	4
Ani rząd, ani opozycja	24	46	62	44	54
Trudno powiedzieć	26	10	16	20	26

* Wyniki dotyczące elektoratów SLD i PSL należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność ich członków w badanej próbie

W związku z rosnącym bezrobociem wśród rządowych planów reform na rynku pracy pojawiła się propozycja ułatwienia we wprowadzaniu w przedsiębiorstwach elastycznego czasu pracy. Tymczasowe skrócenie czasu pracy wiązałoby się z proporcjonalną obniżką zarobków. Większość pracujących w normowanym czasie pracy zgodziłaby się, gdyby ich zakład znalazł się w trudnej sytuacji ekonomicznej, tymczasowo pracować krócej za mniejsze wynagrodzenie.

ODPOWIEDZI PRACUJĄCYCH (N=490)

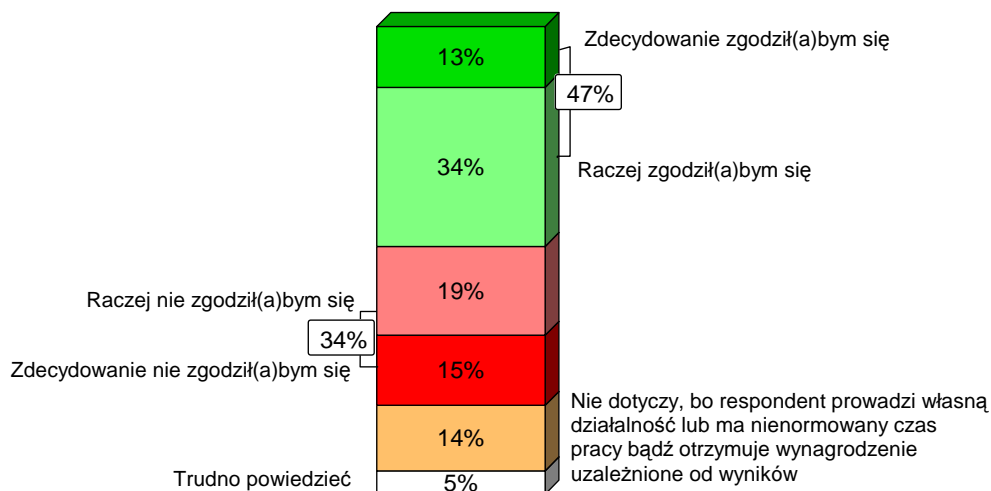


Stosunkowo duża jest akceptacja zmniejszenia zarobków, jeżeli dzięki temu miałyby ocaleć miejsce pracy. Grupa pracowników, którzy zgodziliby się na zmniejszenie zarobków przy zachowaniu dotychczasowych obowiązków i godzin pracy, gdyby zakład znalazł się w bardzo złej sytuacji ekonomicznej i takie ograniczenia zarobków byłyby warunkiem jego przetrwania, przeważa liczebnie nad odrzucającymi takie rozwiązanie.

ODPOWIEDZI PRACUJĄCYCH (N=485)

CBOS

RYS. 7. CZY ZGODZIŁ(A)BY SIĘ PAN(I) NA ZMNIĘJSZENIE ZAROBKÓW PRZY ZACHOWANIU DOTYCHCZASOWYCH OBOWIĄZKÓW I GODZIN PRACY, JEŻELI ZAKŁAD ZNALAZŁBY SIĘ W BARDZO ZŁEJ SYTUACJI EKONOMICZNEJ I TAKIE OGRANICZENIA ZAROBKÓW BYŁYBY WARUNKIEM JEGO PRZETRWANIA?



Paradoksalnie, najbardziej skłonni do wyrzeczeń są pracownicy, których prawdopodobnie nie będą one dotyczyć w przewidywalnej perspektywie. Na tymczasowe skrócenie czasu pracy i zmniejszenie zarobków zgodziłaby się większość osób zatrudnionych w zakładach o dobrej kondycji, a więc takich, gdzie nie będzie to zapewne konieczne. Szczególnie rzadko zgodę deklarują pracownicy zakładów przeżywających trudności. Dzieje się tak zapewne m.in. dlatego, że już mają oni za sobą takie doświadczenia. Wskazuje na to częste deklarowanie, że ich ta kwestia nie dotyczy, bo pracują w elastycznym czasie pracy bądź na własny rachunek, lub też ich płaca jest uzależniona od wyników, a nie od czasu pracy. Wprowadzenie elastycznego czasu pracy i samozatrudnienia (czasem wymuszonego) mogą być odpowiedzią zakładu pracy na pojawiające się trudności.

Tabela 5

Czy, gdyby Pana(i) zakład pracy znalazł się w trudnej sytuacji ekonomicznej, zgodził(a)by się Pan(i) na tymczasowe skrócenie czasu pracy za mniejsze wynagrodzenie czy też nie wchodzi to w grę?	Sytuacja zakładu pracy		
	dobra	średnia	zła
	w procentach		
Zgodził(a)bym się	57	50	40
Nie zgodził(a)bym się	29	31	24
Nie dotyczy (elastyczny czas pracy, samozatrudnienie, płaca uzależniona od wyników)	9	14	27
Trudno powiedzieć	4	5	9

Odpowiedzi pracujących (N=490)

Tabela 6

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na zmniejszenie zarobków przy zachowaniu dotychczasowych obowiązków i godzin pracy, gdyby było to warunkiem przetrwania zakładu?	Sytuacja zakładu pracy		
	dobra	średnia	zła
	w procentach		
Zgodził(a)bym się	55	41	34
Nie zgodził(a)bym się	33	40	32
Nie dotyczy (elastyczny czas pracy, samozatrudnienie)	9	14	31
Trudno powiedzieć	3	5	3

Odpowiedzi pracujących (N=485)



W ciągu ostatniego miesiąca do społecznej świadomości dotarły informacje o zagrożeniach związanych z globalnym spowolnieniem gospodarczym i kryzysem instytucji finansowych. Konsekwencje kryzysu ciągle w dużej mierze pozostają kwestią przyszłości – prawie połowa osób twierdzących, że dotknęły ich jego skutki, spodziewa się negatywnych zmian swojej sytuacji ekonomicznej, ale jeszcze ich nie odczuła. Najczęściej wskazywanym w odpowiedziach skutkiem obecnej sytuacji gospodarczej jest zmniejszenie się dochodów i możliwości zarobkowania. Wśród strategii przeciwdziałania następstwom kryzysu najczęściej jest podawane ograniczenie większych wydatków.

Pracownicy wyrażają daleko posuniętą gotowość do elastycznego reagowania na pogorszenie sytuacji ekonomicznej zakładu pracy. Skłonni są przystać na czasowe skrócenie czasu pracy w zamian za zmniejszone zarobki, a nawet na mniejsze płace, jeżeli dzięki temu zachowaliby miejsce pracy. W zakładach znajdujących się w złej kondycji już teraz znacząca część pracowników ma nieregulowany czas pracy lub pracuje na własny rachunek. Nie wiemy, czy wszystkie te sytuacje są zgodne z prawem. Wydaje się, że pogarszanie się sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw może mieć wpływ na wzrost szarej strefy w zatrudnieniu.

Opracował

Michał WENZEL



A N E K S

Tabela 1

		W ostatnich miesiącach na świecie narasta kryzys finansowy i gospodarczy. Czy Pan(i) lub Pana(i) gospodarstwo domowe odczuło skutki tego kryzysu?			Liczba osób
		Tak %	Nie %	Trudno powiedzieć %	
Ogółem		48	48	4	1047
Płeć	Mężczyźni	46	50	4	495
	Kobiety	50	47	3	552
Wiek	18-24 lata	42	54	4	160
	25-34	43	55	2	185
	35-44	51	47	2	148
	45-54	54	42	4	191
	55-64	48	50	3	173
	65 lat i więcej	53	44	3	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	45	4	403
	Miasto do 20 tys.	54	42	4	139
	20-100 tys.	45	53	2	205
	101-500 tys.	48	51	1	162
	501 tys. i więcej mieszk.	42	55	2	139
Wykształcenie	Podstawowe	50	45	6	284
	Zasadnicze zawodowe	58	39	3	266
	Średnie	44	53	2	352
	Wyższe	39	60	1	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	63	1	88
	Średni personel, technicy	40	60		43
	Pracownicy adm.-biurowi	39	61		62
	Pracownicy usług	34	61	5	64
	Robotnicy wykwalifikowani	57	38	5	130
	Robotnicy niewykwalifik.	52	46	2	56
	Rolnicy	76	21	3	56
	Pracujący na własny rach.	47	51	2	36
Bierni zawodowo	Renciści	42	50	7	85
	Emeryci	51	47	2	204
	Uczniowie i studenci	41	54	5	112
	Bezrobotni	61	38	1	62
	Gospodynie domowe i inni	54	40	6	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	43	56	1	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	43	57		80
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	51	5	225
	prywatnym gosp. rolnym	81	16	4	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	61	35	4	249
	501-750	46	49	5	177
	751-1000	53	46	2	191
	1001-1500	45	53	1	153
	Powyżej 1500 zł	24	75	1	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	32	3	194
	Średnie	55	41	4	472
	Dobre	32	66	2	382
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	63	29	8	50
	Raz w tygodniu	50	46	4	508
	1-2 razy w miesiącu	48	50	2	193
	Kilka razy w roku	44	54	2	205
	W ogóle nie uczestniczy	40	58	1	92
Poglądy polityczne	Lewica	55	45		126
	Centrum	45	52	3	347
	Prawica	45	54	2	347
	Trudno powiedzieć	56	38	7	227

Tabela 2

		Czy [w związku z kryzysem]:					Liczba osób
		odmówiono Panu(i) przyznania kredytu lub cofnięto już podjętą decyzję w tej sprawie	zwiększyła się rata kredytu, który Pan(i) spłaca	spadła wartość Pana(i) majątku (np. akcji, jednostek udziałowych funduszu inwestycyjnego)	stracił(a) Pan(i) pracę	ograniczyły się Pana(i) możliwości zarobkowania, spadły Pana(i) dochody	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		3	8	11	4	24	1048
Płeć	Mężczyźni	3	7	12	5	26	496
	Kobiety	3	8	10	3	23	552
Wiek	18-24 lata	5	2	8	2	19	160
	25-34	3	10	10	5	23	185
	35-44	2	11	12	7	38	148
	45-54	3	8	16	8	35	191
	55-64	4	10	12	3	17	173
	65 lat i więcej	0	5	8		14	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	8	11	5	30	404
	Miasto do 20 tys.	6	7	6	4	23	139
	20-100 tys.	3	8	12	5	23	205
	101-500 tys.	3	7	13	3	19	162
	501 tys. i więcej mieszk.	2	7	10		19	139
Wykształcenie	Podstawowe	2	6	7	2	18	284
	Zasadnicze zawodowe	4	8	11	8	37	266
	Średnie	2	7	13	3	23	352
	Wyższe	4	11	13	2	17	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	12	16	2	18	88
	Średni personel, technicy		4	16		20	43
	Pracownicy adm.-biurowi	3	15	15	2	14	62
	Pracownicy usług	3	7	11	3	17	64
	Robotnicy wykwalifikowani	3	8	10	5	36	130
	Robotnicy niewykwalifik.	6	9	6	6	22	56
	Rolnicy		11	21	3	59	56
	Pracujący na własny rach.	7	15	16	7	40	36
Bierni zawodowo	Renciści	3	7	8	1	25	85
	Emeryci	0	4	8		11	204
	Uczniowie i studenci	4	2	8	1	17	112
	Bezrobotni	6	10	13	28	46	63
	Gospodynie domowe i inni	2	7	4	5	25	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	4	12	18	2	19	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	3	8	10	3	24	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	4	9	13	2	29	225
	prywatnym gosp. rolnym		14	20	2	68	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	5	10	9	7	36	249
	501-750	2	7	10	4	27	177
	751-1000	2	6	12	3	20	191
	1001-1500	3	8	12	1	14	153
	Powyżej 1500 zł	1	7	11	2	12	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	6	12	13	8	38	194
	Średnie	3	8	13	4	27	473
	Dobre	1	6	8	1	14	382
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	11	10	1	25	50
	Raz w tygodniu	2	8	11	3	24	509
	1-2 razy w miesiącu	5	10	9	4	27	193
	Kilka razy w roku	3	4	10	7	22	205
	W ogóle nie uczestniczy	4	6	14	4	21	92
Poglądy polityczne	Lewica	2	8	18	2	25	126
	Centrum	3	6	9	4	24	348
	Prawica	3	7	12	4	20	347
	Trudno powiedzieć	3	11	8	5	31	227

Tabela 3

		Czy, Pana(i) zdaniem, kryzys będzie miał negatywny wpływ na sytuację Pana(i) i Pana(i) rodziny?				Liczba osób
		Nie, raczej nie będzie miał wpływu	Tak, będzie miał wpływ	Tak, już ma wpływ	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		21	51	23	6	1048
Płeć	Mężczyźni	23	52	19	6	496
	Kobiety	19	49	25	6	552
Wiek	18-24 lata	36	46	13	5	160
	25-34	27	51	16	6	185
	35-44	21	49	26	4	148
	45-54	12	50	30	9	191
	55-64	17	56	22	5	173
	65 lat i więcej	15	50	28	7	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	50	25	9	404
	Miasto do 20 tys.	19	49	24	7	139
	20-100 tys.	27	45	25	3	205
	101-500 tys.	26	52	20	2	162
	501 tys. i więcej mieszk.	21	61	14	4	139
Wykształcenie	Podstawowe	18	48	26	8	284
	Zasadnicze zawodowe	14	55	26	6	266
	Średnie	27	49	20	5	352
	Wyższe	26	52	17	5	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	28	51	16	5	88
	Średni personel, technicy	33	43	17	6	43
	Pracownicy adm.-biurowi	22	58	16	4	62
	Pracownicy usług	33	50	12	6	64
	Robotnicy wykwalifikowani	21	55	20	3	130
	Robotnicy niewykwalifik.	21	43	28	8	56
	Rolnicy	6	58	34	2	56
	Pracujący na własny rach.	20	45	29	7	36
Bierni zawodowo	Renciści	12	46	26	16	85
	Emeryci	16	52	27	5	204
	Uczniowie i studenci	31	50	13	6	112
	Bezrobotni	12	53	31	4	63
		Gospodynie domowe i inni	22	41	29	9
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	25	48	22	5	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	54	11	9	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	29	50	16	5	225
	prywatnym gosp. rolnym	7	58	35		44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	14	45	33	8	249
	501-750	17	53	23	7	177
	751-1000	19	55	21	5	191
	1001-1500	31	45	20	4	153
	Powyżej 1500 zł	38	46	12	4	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	7	44	43	6	194
	Średnie	14	54	24	7	473
	Dobre	37	49	10	4	382
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	15	43	37	5	50
	Raz w tygodniu	20	51	22	7	509
	1-2 razy w miesiącu	16	57	23	4	193
	Kilka razy w roku	25	48	21	5	205
	W ogóle nie uczestniczy	30	44	19	7	92
Poglądy polityczne	Lewica	22	53	19	6	126
	Centrum	22	51	23	4	348
	Prawica	23	54	19	4	347
	Trudno powiedzieć	16	43	30	11	227

Tabela 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, kryzys będzie miał negatywny wpływ na sytuację Pana(i) zakładu pracy?				Liczba osób
		Nie, raczej nie będzie miał wpływu	Tak, będzie miał wpływ	Tak, już ma wpływ	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		26	50	17	7	490
Płeć	Mężczyźni	26	50	19	5	272
	Kobiety	26	48	15	11	218
Wiek	18-24 lata	50	40	4	6	51
	25-34	30	50	16	4	137
	35-44	16	47	29	7	118
	45-54	21	52	16	11	123
	55-64	27	54	11	8	53
	65 lat i więcej	27	53	7	12	8
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	47	22	5	167
	Miasto do 20 tys.	26	47	16	12	60
	20-100 tys.	29	45	15	11	93
	101-500 tys.	21	53	18	8	91
	501 tys. i więcej mieszk.	30	58	9	3	78
Wykształcenie	Podstawowe	22	42	22	14	45
	Zasadnicze zawodowe	25	45	23	7	136
	Średnie	25	55	13	7	198
	Wyższe	30	50	15	5	111
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	33	51	14	3	78
	Średni personel, technicy	18	57	9	16	42
	Pracownicy adm.-biurowi	28	45	14	12	52
	Pracownicy usług	37	50	7	5	58
	Robotnicy wykwalifikowani	26	52	21	2	117
	Robotnicy niewykwalifik.	32	39	15	15	42
	Rolnicy	4	56	41		43
Pracujący na własny rach.	19	47	29	5	34	
Bierni zawodowo	Renciści				100	1
	Emeryci	16	49		35	6
	Uczniowie i studenci	45	36		18	15
	Bezrobotni				100	2
	Gospodynie domowe i inni		100			1
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	50	15	8	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	54	9	11	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	30	47	17	6	225
	prywatnym gosp. rolnym	4	51	40	5	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	21	50	23	6	100
	501-750	25	44	22	9	69
	751-1000	22	57	15	7	82
	1001-1500	33	44	17	5	76
	Powyżej 1500 zł	41	43	11	6	85
Ocena własnych war. mater.	Złe	9	51	33	7	58
	Średnie	20	54	18	8	195
	Dobre	35	45	13	7	236
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	11	41	38	10	8
	Raz w tygodniu	24	50	18	9	220
	1-2 razy w miesiącu	22	55	19	4	106
	Kilka razy w roku	32	46	16	6	112
	W ogóle nie uczestniczy	37	47	10	6	44
Poglądy polityczne	Lewica	30	47	18	6	62
	Centrum	33	47	16	4	176
	Prawica	22	54	16	8	172
	Trudno powiedzieć	19	48	20	13	80

Tabela 5

		Czy, Pana(i) zdaniem, kryzys będzie miał negatywny wpływ na sytuację polskiej gospodarki?				Liczba osób
		Nie, raczej nie będzie miał wpływu	Tak, będzie miał wpływ	Tak, już ma wpływ	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		3	49	44	4	1048
Płeć	Mężczyźni	3	47	46	3	496
	Kobiety	3	51	43	4	552
Wiek	18-24 lata	7	50	39	5	160
	25-34	4	55	41	1	185
	35-44	1	46	49	3	148
	45-54	0	47	48	4	191
	55-64	4	47	45	4	173
	65 lat i więcej	2	49	44	6	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	47	44	7	404
	Miasto do 20 tys.	4	45	48	3	139
	20-100 tys.	6	46	47	1	205
	101-500 tys.	1	60	37	3	162
	501 tys. i więcej mieszk.	2	51	47		139
Wykształcenie	Podstawowe	2	47	43	8	284
	Zasadnicze zawodowe	3	47	46	3	266
	Średnie	3	53	42	2	352
	Wyższe	2	46	51	1	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	50	44	1	88
	Średni personel, technicy	3	48	43	6	43
	Pracownicy adm.-biurowi	2	46	48	4	62
	Pracownicy usług	3	60	35	1	64
	Robotnicy wykwalifikowani	2	52	44	2	130
	Robotnicy niewykwalifik.	3	50	41	7	56
	Rolnicy		49	48	3	56
	Pracujący na własny rach.		51	46	3	36
Bierni zawodowo	Renciści	2	44	43	11	85
	Emeryci	2	48	47	3	204
	Uczniowie i studenci	4	51	41	5	112
	Bezrobotni	6	42	49	3	63
	Gospodynie domowe i inni	5	44	47	4	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	3	49	47	2	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	2	55	37	5	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	3	51	44	2	225
	prywatnym gosp. rolnym		45	52	4	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	3	42	49	5	249
	501-750	3	46	46	4	177
	751-1000	1	55	41	3	191
	1001-1500	2	52	46	1	153
	Powyżej 1500 zł	3	54	42	1	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	2	39	54	5	194
	Średnie	2	50	43	4	473
	Dobre	4	53	41	2	382
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	45	48	6	50
	Raz w tygodniu	3	50	43	4	509
	1-2 razy w miesiącu	1	50	45	4	193
	Kilka razy w roku	4	48	46	2	205
	W ogóle nie uczestniczy	4	47	45	4	92
Poglądy polityczne	Lewica	2	56	40	2	126
	Centrum	2	47	49	2	348
	Prawica	3	50	45	2	347
	Trudno powiedzieć	5	47	39	9	227



Tabela 6

		Czy w ostatnim czasie, z powodu informacji o kryzysie:					Liczba osób
		wycofał(a) Pan(i) pieniądze z inwestycji ryzykownych	zrezygnował(a) Pan(i) z wzięcia kredytu z obawy o możliwości jego spłaty	zrezygnował(a) Pan(i) z zakupu wymagającego poniesienia znaczących wydatków	wycofał(a) Pan(i) pieniądze z banku	zdecydował(a) się Pan(i) na zakup towarów, które mogą zdrożeć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		4	11	21	3	5	1048
Płe	Mężczyźni	5	12	19	3	6	496
	Kobiety	4	10	23	3	4	552
Wiek	18-24 lata	3	3	16	3	7	160
	25-34	5	9	19	1	6	185
	35-44	3	10	22	2	3	148
	45-54	4	16	25	5	5	191
	55-64	6	13	24	4	6	173
	65 lat i więcej	4	12	21	3	2	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	10	24	4	4	404
	Miasto do 20 tys.	4	18	26	3	6	139
	20-100 tys.	7	10	18	4	5	205
	101-500 tys.	3	9	18	1	5	162
	501 tys. i więcej mieszk.	8	8	17	4	6	139
Wykształcenie	Podstawowe	3	8	15	2	3	284
	Zasadnicze zawodowe	3	10	24	4	6	266
	Średnie	5	13	25	3	5	352
	Wyższe	6	11	20	3	6	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	10	15	3	6	88
	Średni personel, technicy	4	10	18	2	4	43
	Pracownicy adm.-biurowi	6	11	18	2	7	62
	Pracownicy usług	7	14	25	7	6	64
	Robotnicy wykwalifikowani	5	16	26	5	7	130
	Robotnicy niewykwalifik.	4	14	22	3	6	56
	Rolnicy		14	35	5	8	56
	Pracujący na własny rach.	4	21	39	3	4	36
Bierni zawodowo	Renciści	4	6	20	1	3	85
	Emeryci	5	12	20	3	1	204
	Uczniowie i studenci	4	2	15	1	8	112
	Bezrobotni	1	6	16	3	3	63
	Gospodynie domowe i inni	2	8	25	4	5	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	15	21	5	5	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	9	12	18	3	7	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	4	15	25	2	7	225
	prywatnym gosp. rolnym	2	13	36	6	6	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	1	10	24	1	5	249
	501-750	3	10	21	5	4	177
	751-1000	4	16	22	3	4	191
	1001-1500	5	13	24	5	2	153
	Powyżej 1500 zł	6	8	16	2	5	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	12	31	2	5	194
	Średnie	3	11	24	4	5	473
	Dobre	6	9	14	2	5	382
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	8	18	31	10	4	50
	Raz w tygodniu	3	11	23	3	4	509
	1-2 razy w miesiącu	7	8	18	5	7	193
	Kilka razy w roku	4	11	20	2	6	205
	W ogóle nie uczestniczy	1	8	18		5	92
Poglądy polityczne	Lewica	3	11	22	2	6	126
	Centrum	5	11	22	3	5	348
	Prawica	5	11	22	4	5	347
	Trudno powiedzieć	2	10	20	3	4	227

Tabela 7

		Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe działania rządu w związku z kryzysem? Czy, Pana(i) zdaniem, rząd w odpowiednim stopniu reaguje na oznaki kryzysu czy też jego działania są niewystarczające?			Liczba osób
		Reaguje w odpowiednim stopniu	Działania są niewystarczające	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		16	69	15	1046
Płeć	Mężczyźni	16	68	16	495
	Kobiety	16	70	15	551
Wiek	18-24 lata	17	73	9	160
	25-34	22	64	14	185
	35-44	14	73	13	148
	45-54	10	76	14	191
	55-64	22	62	16	173
	65 lat i więcej	10	67	23	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	71	19	403
	Miasto do 20 tys.	12	79	9	139
	20-100 tys.	22	63	15	205
	101-500 tys.	24	62	14	161
	501 tys. i więcej mieszk.	19	69	12	139
Wykształcenie	Podstawowe	12	66	22	283
	Zasadnicze zawodowe	14	72	14	266
	Średnie	18	71	11	352
	Wyższe	22	65	13	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	59	14	87
	Średni personel, technicy	25	62	13	43
	Pracownicy adm.-biurowi	17	72	11	62
	Pracownicy usług	17	71	12	64
	Robotnicy wykwalifikowani	15	71	14	130
	Robotnicy niewykwalifik.	10	80	11	56
	Rolnicy	12	76	12	56
Pracujący na własny rach.	8	78	14	36	
Bierni zawodowo	Renciści	17	58	25	85
	Emeryci	11	67	22	203
	Uczniowie i studenci	16	76	8	112
	Bezrobotni	21	72	7	63
	Gospodynie domowe i inni	16	61	23	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	69	11	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	16	76	8	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	17	68	15	225
	prywatnym gosp. rolnym	11	81	8	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	10	71	19	249
	501-750	13	74	13	177
	751-1000	17	66	17	191
	1001-1500	20	66	14	153
	Powyżej 1500 zł	28	58	13	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	8	73	19	193
	Średnie	15	69	16	473
	Dobre	21	67	12	381
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	74	19	50
	Raz w tygodniu	16	69	15	507
	1-2 razy w miesiącu	13	74	14	193
	Kilka razy w roku	22	66	12	205
	W ogóle nie uczestniczy	13	62	25	92
Poglądy polityczne	Lewica	20	68	11	126
	Centrum	16	71	13	347
	Prawica	19	73	8	346
	Trudno powiedzieć	9	60	32	227

Tabela 8

		Kto, Pana(i) zdaniem, ma lepsze propozycje działań przeciwdziałających skutkom kryzysu?				Liczba osób
		Rząd	Opozycja	Ani rząd, ani opozycja	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		22	6	50	21	1046
Płeć	Mężczyźni	24	7	50	19	496
	Kobiety	20	5	51	24	551
Wiek	18-24 lata	19	9	46	26	160
	25-34	28	2	49	21	185
	35-44	23	3	59	15	148
	45-54	16	8	53	24	191
	55-64	29	6	45	20	172
	65 lat i więcej	17	9	52	22	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	15	7	55	24	403
	Miasto do 20 tys.	26	11	41	22	139
	20-100 tys.	27	5	42	25	205
	101-500 tys.	29	2	50	19	162
	501 tys. i więcej mieszk.	23	6	60	12	138
Wykształcenie	Podstawowe	14	8	48	29	283
	Zasadnicze zawodowe	22	5	52	22	266
	Średnie	27	7	52	14	352
	Wyższe	23	4	49	23	144
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	32	3	43	23	88
	Średni personel, technicy	31	2	57	11	43
	Pracownicy adm.-biurowi	18	7	53	23	62
	Pracownicy usług	24	5	57	14	64
	Robotnicy wykwalifikowani	22	6	50	22	130
	Robotnicy niewykwalifik.	20	9	53	17	56
	Rolnicy	17	8	64	12	56
	Pracujący na własny rach.	15	2	71	12	36
Bierni zawodowo	Renciści	17	8	42	33	85
	Emeryci	21	8	50	21	202
	Uczniowie i studenci	20	8	45	26	112
	Bezrobotni	22	4	46	28	63
	Gospodynie domowe i inni	28	2	50	19	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	6	53	20	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	4	54	19	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	25	5	53	17	225
	prywatnym gosp. rolnym	13	9	63	14	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	18	4	51	27	249
	501-750	20	9	52	19	177
	751-1000	24	8	51	18	191
	1001-1500	25	4	51	19	152
	Powyżej 1500 zł	33	3	51	13	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	8	49	25	193
	Średnie	21	7	50	23	472
	Dobre	25	4	52	18	382
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	15	8	49	28	50
	Raz w tygodniu	23	7	47	23	507
	1-2 razy w miesiącu	16	8	58	18	193
	Kilka razy w roku	29	3	48	20	205
	W ogóle nie uczestniczy	17	3	58	22	92
Poglądy polityczne	Lewica	28	6	52	15	126
	Centrum	22	3	59	16	347
	Prawica	27	13	46	14	346
	Trudno powiedzieć	12	1	43	44	227

Tabela 9

		Czy gdyby Pana(i) zakład pracy znalazł się w trudnej sytuacji ekonomicznej, zgodził(a)by się Pan(i) na tymczasowe skrócenie czasu pracy za mniejsze wynagrodzenie czy też nie wchodzi to w grę?				Liczba osób
		Zgodził(a)bym się	Nie zgodził(a)bym się	Nie dotyczy, bo respondent prowadzi własną działalność gospodarczą	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		52	29	13	6	490
Płeć	Mężczyźni	50	29	16	5	272
	Kobiety	55	27	11	7	218
Wiek	18-24 lata	48	40	2	11	51
	25-34	52	35	11	1	137
	35-44	49	27	18	6	118
	45-54	55	21	13	11	123
	55-64	58	21	15	6	53
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	25	23	5	167
	Miasto do 20 tys.	51	29	11	9	60
	20-100 tys.	53	32	5	9	93
	101-500 tys.	58	28	8	5	91
	501 tys. i więcej mieszk.	55	31	11	3	78
Wykształcenie	Podstawowe	58	20	11	11	45
	Zasadnicze zawodowe	50	31	13	5	136
	Średnie	48	30	14	8	198
	Wyższe	59	24	14	3	111
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	63	20	13	4	78
	Średni personel, technicy	55	30	2	12	42
	Pracownicy adm.-biurowi	62	30	4	3	52
	Pracownicy usług	42	54		4	58
	Robotnicy wykwalifikowani	62	30	1	7	117
	Robotnicy niewykwalifik.	60	36	2	2	42
	Rolnicy	19	9	66	6	43
	Pracujący na własny rach.	25	7	60	8	34
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	63	24	6	8	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	53	40	3	4	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	52	31	11	6	225
	prywatnym gosp. rolnym	18	8	67	7	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	42	33	17	8	100
	501-750	61	21	12	6	69
	751-1000	58	29	12	1	82
	1001-1500	53	35	6	5	76
	Powyżej 1500 zł	60	23	14	3	85
Ocena własnych war. mater.	Złe	51	22	15	11	58
	Średnie	51	32	13	5	195
	Dobre	54	27	14	6	236
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	30	20		8
	Raz w tygodniu	51	28	14	7	220
	1-2 razy w miesiącu	53	30	12	5	106
	Kilka razy w roku	55	26	13	6	112
	W ogóle nie uczestniczy	46	33	13	8	44
Poglądy polityczne	Lewica	58	23	11	8	62
	Centrum	54	26	15	5	176
	Prawica	54	27	14	5	172
	Trudno powiedzieć	40	40	11	9	80

Tabela 10

		Czy zgodził(a)by się Pan(i) na zmniejszenie zarobków przy zachowaniu dotychczasowych obowiązków i godzin pracy, jeżeli zakład znalazłby się w bardzo złej sytuacji ekonomicznej i takie ograniczenia zarobków byłyby warunkiem jego przetrwania?				Liczba osób
		Zgodził(a)bym się	Nie zgodził(a)bym się	Nie dotyczy, bo respondent prowadzi własną działalność gospodarczą	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		47	34	14	5	485
Płeć	Mężczyźni	47	34	16	4	268
	Kobiety	47	36	11	6	217
Wiek	18-24 lata	49	45		7	51
	25-34	46	41	11	2	136
	35-44	40	37	18	5	117
	45-54	50	29	14	7	120
	55-64	60	20	15	4	53
Miejsce zamieszkania	Wieś	44	25	24	6	167
	Miasto do 20 tys.	42	42	13	4	58
	20-100 tys.	47	42	4	7	91
	101-500 tys.	49	40	9	2	91
	501 tys. i więcej mieszk.	53	35	9	3	78
Wykształcenie	Podstawowe	48	28	14	10	45
	Zasadnicze zawodowe	43	37	14	5	134
	Średnie	46	36	14	4	196
	Wyższe	52	32	12	3	111
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	54	32	10	4	78
	Średni personel, technicy	52	40	2	6	42
	Pracownicy adm.-biurowi	55	36	6	3	51
	Pracownicy usług	48	52			57
	Robotnicy wykwalifikowani	55	39		6	115
	Robotnicy niewykwalifik.	46	48	2	4	42
	Rolnicy	14	7	72	7	43
Pracujący na własny rach.	23	10	62	5	33	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	52	38	5	5	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	42	52	3	3	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	51	33	11	4	222
	prywatnym gosp. rolnym	17	2	73	8	44
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	36	40	18	6	100
	501-750	54	25	12	9	69
	751-1000	49	41	10		81
	1001-1500	47	38	9	7	76
	Powyżej 1500 zł	59	29	12		84
Ocena własnych war. mater.	Złe	46	33	17	3	58
	Średnie	41	40	13	6	194
	Dobre	52	31	13	4	233
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	40	40	20		8
	Raz w tygodniu	49	30	16	6	218
	1-2 razy w miesiącu	43	40	12	4	104
	Kilka razy w roku	52	32	11	5	112
	W ogóle nie uczestniczy	35	51	12	2	43
Poglądy polityczne	Lewica	55	35	9	2	61
	Centrum	42	37	16	6	176
	Prawica	54	28	13	5	172
	Trudno powiedzieć	38	46	13	3	77